

ואפרש יי בין נהורא ובין
חשוכא: ה וקרא יי לנהורא
יממא ולחשוכא קרא ליליא
והיה רמש ויהיה צפר יומא חד:
ויאמר יי יהא רקיע במציעות
מא ויהי מפריש בין מא למא:

ה ויקרא אלהים | לאור יום ולחשך
קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום
אחד: פ ויאמר אלהים יהי רקיע
בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים:

רש"י

הקצ"ה צאמרו יהי רקיע. וזהו שכתב (איז כו, יא)
עמודי שמים ירופפו כל יום ראשון, וצני
ותממו מגערמו, כאדם שמתחמם ועומד
מגערת המאיים עליו: בתוך המים. צאמנע
המים, שיש הפרש בין מים העליונים לרקיע כמו
בין הרקיע למים שעל הארץ, הא למדת שהם
תלויים צאמרו של מלך:

מחמו צלילה: (ה) יום אחד. לפי סדר לשון
הפרשה היה לו לכתוב יום ראשון, כמו שכתוב
בשאר הימים שני ושלישי רביעי. למה כתב אחד,
לפי שהיה הקצ"ה יחיד בעולמו, שלא נצטוו
המלאכים עד יום שני. כך מפורש צנ"ר: (ו) יהי
רקיע. יתחזק הרקיע, שאע"פ שנצטוו שמים
ביום ראשון עדיין למים היו וקראו צני מגערת

ביאורים לחומש

להודיענו, שבשלשת הימים הראשונים, האור
והחושך שהיו משמשים אז, היו האור והחושך
הראשונים שעשו את ההבדלה, האור הגנו
והחושך של אז, הם הבדילו בין היום ובין
הלילה, ולא כמו מיום הרביעי ולהלן שאז היה
כבר האור והחושך הרגילים, והם עשו את
ההבדלה.

זה גם כן הכוונה ברש"י על הפסוק (יד)
להבדיל בין היום ובין הלילה, שרש"י מפרש שם
"אבל בשלשת ימי בראשית שמשו האור
והחושך הראשונים יחד זה ביום וזה בלילה" וכך
היא גירסת הרמב"ן והרא"ם, והדעת יששכר אומר שזו היא
הגירסה הנכונה. גם הלבוש והבאר יצחק גורסים כך (אבל
לא "בין ביום ובין בלילה"), כוונת רש"י בזה

ביאורים לרש"י

הפחד של הגערה כאדם שנעמד פתאום קפוא במקומו
מגערה פתאומית, מנח"י.
בתוך המים, צאמנע המים, רש"י מלמדנו שתיבת
"בתוך" אין הכוונה "בפנים" כעין מה שכתוב (יח, כד)
אולי יש חמשים צדיקם בתוך העיר, שאם כן היה
המובן בזה שהרקיע נוגע במים העליונים ובמים
התחתונים, אלא פירושו "באמצע", והכוונה להודיענו
שהמים נמצאים בשני הצדדים של הרקיע, אבל לא
שהרקיע הוא בפנים המים ממש. ורש"י ממשיך
שההכרח לומר כן הוא, כי שני חלקי המים העליונים
ותחתונים הלא הם נפרדים ונבדלים מן הרקיע ואינם
נוגעים ברקיע, דהיינו גם המים העליונים אינם מונחים
על הרקיע אלא עומד בפני עצמו למעלה מן הרקיע
על ידי ציוויו של הקב"ה, ש"א.

ה יום אחד, לפי סדר וכו', כוונתו של רש"י אינה,
שלפי פשוטו נפרש "יום אחד" היום של האחד, אלא
היות שלפי לשון הרגיל היה צריך לומר "יום ראשון",
זה המסובב לרמז כן, גו"א.

ו יהי רקיע, יתחזק הרקיע, רש"י בא לשלול מלפרש
"שיתהוה רקיע", דהיינו להודיענו שיהא נברא
השמים, לא יתכן לפרש כן שהרי השמים נברא כבר
ביום הראשון, מנח"י.

בא"ד, עמודי שמים ירוקסו, זהו החלק הראשון של
הפסוק, ופירושו שעמודי השמים היו תשושים
וחלשים ביום הראשון. והכתוב ממשיך "ויקמהו
מגערמו", דהיינו שביום שלאחריו היו עומדים תמהים
מגערמו של הקב"ה, שנקראו במקומם מפני גודל

ביאורים לחומש

בשמים, הלא זו שיטת החכמים שחולקין על ר' יעקב.

כדי לתרץ קושיא זו, מבארים רוב מפרשי רש"י, שרש"י הולך בשיטת החכמים, אלא שדעתו הוא, שהחכמים מודים לר' יעקב שהאור הראשון נגנז, וההבדל בין ר' יעקב לחכמים הוא, שלפי דעת ר' יעקב נגנז כל האור של יום ראשון, והאור שנזכר ביום הרביעי "יהי מאורות וגו'" זה אור אחר לגמרי, אבל החכמים סוברים שרק חלק מן האור הראשון נגנז וחלקו האחר נשאר, ואותו החלק הנשאר זהו האור שכתוב בו "יהי מאורות וגו'", שזהו האור שכבר היה ביום הראשון, אלא שעכשיו נתלה במקומו בשמים:

ה וַיִּקְרָא אֱלֹהִים, 'נתן שם לאור לזמן שמשמש האור "יום" ו"לחשף" ולזמן שמשמש החושך קרא קרא, נתן שם "לילה".

בזה נגמר הבריאה של יום הראשון, וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר הָיָה עֶרֶב הָיָה בֹקֶר, וְכֵן נִשְׁלַם יוֹם אֶחָד, יום הראשון של הבריאה:

עכשיו כשהגיע יום השני, אז

ו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ יְהִי מִתְחַזֵּק הַשָּׁמַיִם שֶׁל הַשָּׁמַיִם

[מיום הראשון מעת בריאת השמים עד עכשיו, היה הרקיע מתנועע ואינו עומד בחזק, אבל מעתה על ידי הגערה של הקב"ה "יהי רקיע" או בגלל גודל הפחד, נשאר הרקיע קפוי וקרוש במקומו, וכך הוא נשאר עומד לתמיד מאותה הגערה.]

בְּתוֹךְ הַמַּיִם כְּאִמְצַע הַמַּיִם, חֵלֶק מִן הַמַּיִם יִמְצָאוּ מֵעַל הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִגְעוּ אֶת הַשָּׁמַיִם אֲלֵא יִהְיוּ עוֹמְדִים כְּאִמְצַע הָאוֹר עַל יְדֵי אֲמִידוֹתָיו שֶׁל הַקָּב"ה, וְחֵלֶק מִן הַמַּיִם יִמְצָאוּ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, וְגַם הַמַּיִם הִלְלוּ לֹא יִגְעוּ אֶת הַשָּׁמַיִם, אֲלֵא יִנּוּחוּ עַל הָאָרֶץ.

ותכלית הדבר שהשטוח של השמים יהיה באמצע המים, הָיָה מִבְּדִיל בֵּין מַיִם שִׁיחִיה מִבְּדִיל בֵּין הַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים הַנִּמְצָאִים עַל הָאָרֶץ לְמַיִם טוֹהֲמִים הַעֲלִיּוֹנִים הַנִּמְצָאִים עַל הַשָּׁמַיִם:

כדי להבין את ההבדל בין המצב של עירבוב האור והחושך ובין המצב שלאחריו של הבדלה בין אור וחושך שלכל אחד יהיה לו זמן מיוחד שנקבע לו, ההסבר בזה כך.

"דבר המסתובב סביב איזה דבר, הרי כפי המרחק של הדבר המסתובב, כך יהיה גודל הסיבוב, וזמן הסיבוב תלוי בגודל הסיבוב, אם המסתובב הוא קרוב להנסבב, אז הסיבוב הוא קטן ולכן זמן הסיבוב הוא קצר, אבל אם המסתובב הוא רחוק מן הנסבב, אז הסיבוב הוא גדול ולכן לוקח הרבה זמן להשלים כל הסיבוב.

בעת הראשון, לפני שהבדיל הקב"ה את האור מן החושך, הסתובבה הארץ קרוב וסמוך לשמש, ולכן היה הסיבוב קטן והיתה הארץ עושה הסיבוב בזמן קצר, ועל ידי כן היה זמן קצר אור ומיד לאחריו חושך ושוב מיד לאחריו אור.

אולם אחר שהבדיל הקב"ה בין האור והחושך, היה זה על ידי הרחקת הארץ מן השמש מרחק רב, עד שלוקח לארץ שנים עשר שעות שלימות להשלים את הסיבוב, ורק אז היא הופכת את פניה מן השמש ונעשה חושך, וגם זמן החושך לוקח שנים עשר שעות עד שפניה של הארץ שוב מכוון לשמש ונעשה אור.

ולכאורה קשה להבין דברי האגדה שמביא רש"י, שכאן מבאר רש"י את דעתו ש"ויבדל" הכוונה, שהאור המיוחד שברא הקב"ה שהיה אפשר להסתכל בו מסוף העולם ועד סופו, שזה האור הגנוז, הבדיל הקב"ה לצדיקים לעתיד לבא, וכן נראה מלשון רש"י על הפסוק "להבדיל בין היום ובין הלילה", שהבדלה זו נעשה "משנגז האור הראשון", שהוא מיום הרביעי ואילך, לפי זה נמצא שההבדלה שכתוב "ויבדל אלהים בין האור ובין החושך", שהיתה בתוך שלשת הימים הראשונים, הכוונה לאור הגנוז, שזהו שיטת ר' יעקב (חגיגה יב.), ואיך זה מתאים עם מה שפרש"י על מה שכתוב "יהי מאורות וגו'", שהמאורות הללו, הן אותן המאורות של יום הראשון אלא שרק עכשיו צוה הקב"ה שיהיו תלויות במקומם

ה. ספר הברית לר' פינחס אליהו מוילנא (חלק א' מאמר ד' פרק ח'). ו. גו"א, ד"ד וצל"ד. ז. רד"ק, חזקוני, וכ"כ הראב"ע (להלן פסוק ח'), ועיי' רמב"ן. ח. מלשון (שמות לט. ג.) וַיִּרְקְעוּ אֶת פָּחֵי הַזֹּהָב, ראה בר"ר (ה. א.), וכ"כ הראב"ע שהוא מלשון פריסה, וכן פרש"י עה"פ "וירקעו", כמו (תהלים קלו. ו.) לָרְקַע הָאָרֶץ, כתרוממו ורדידו, וכ"כ בסח"ש לחרד"ק (שורש רקיע) וכ"כ במצו"צ (יחזקאל א. כב.) רָקִיעַ, ענין שטיחה ופרישה כמו לָרְקַע הָאָרֶץ. ט. הלמ"ד של "למים" מתפרש כמו וי"ו החיבור וכאילו כתוב "למים", ע"פ חומש תורת האלהים להרד"ה.